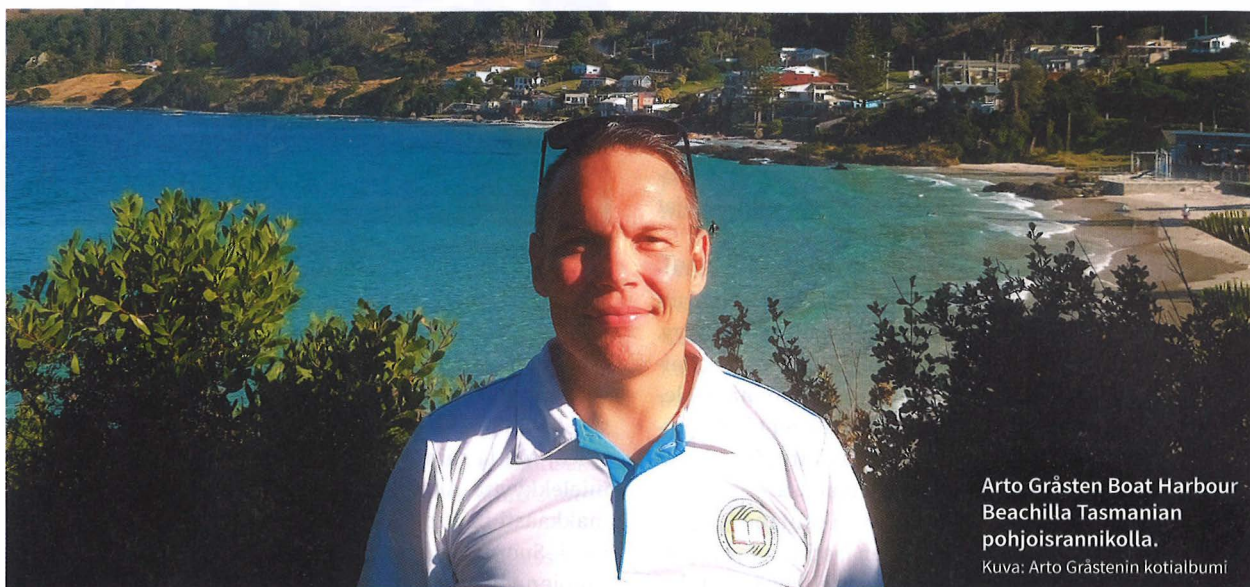

Näin maailmalla: Arto Grästen

Tasmaniassa moni asia on toisin

Kansainvälisyys on ollut yliopistollisia iskusanoja 2000-luvun alusta lähtien. Pestejä maailmalle ja artikkeleita englanniksi. Toinen kaista on tukossa: maailmalle ei käytännössä pääse. Kun ajat entiset palaavat jossakin muodossa, niin on hyvä muistaa, että maailmalle lähteminen kysyy joustavuutta.

Arto Grästen Boat Harbour Beachilla Tasmanian pohjoisrannikolla.
Kuva: Arto Grästenin kotialbumi

KESÄKUUSSA 2016 SAIN SÄHKÖPOSTIINI ilahduttavan viestin, minut oli valittu Tasmanian yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan liikunnan ja terveystiedon lehtoriksi. Väitökseni jälkeen olin työskennellyt Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisessä tiedekunnassa postdoc-tehtävissä. Pysyvää työtä ei ollut näköpiirissä ja into nähdä maailmaa sai hakemaan töitä ulkomailta. Karkeasti laskettuna lähetin tuhat hakemusta kahden vuoden aikana eripuolille maailmaa, lähinnä Yhdysvaltoihin, Aasiaan ja Australiaan.

Hakeminen vaati sinnikkyyttä. Huomasin, että ulkomaisiin yliopistoihin ei ole helppo päästä töihin ilman kontakteja. Lapsenuskoni julkaisujen ja aiemman kokemuksen merkityksestä koki jonkinlaisen kolauksen. Noin kymmenen yliopistoa eri puolilta maailmaa haastatteli minut joko paikan päällä tai videoyhteyksin. Kävin muun muassa päivän reissulla Wisconsinissa, mikä ei johtanut sopimukseen, onnekseni jälkeenpäin katsottuna.

Tasmania tarjosi tilaisuuden

Lopulta Tasmanian yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan kanssa löytyi yhteinen sävel. Maailmankolkka oli osittain tuttu, olinhan viettänyt kolme kuukautta Victorian yliopistossa, Melbournessa, väitöskirjaa valmistellessani. Tasmania oli tuntematon, sillä ensimmäisellä Australian reissullani saari oli jäänyt väliin ajan puutteen vuoksi. Lie neekö kohtalon ivaa, että päädyin ensimmäiseen varsinaiseen yliopistolliseen opetustyöhöni juuri tuolle mystiselle vankisaarelle, jolle brittiläinen imperiumi lähetti samaan tapaan vankeja 1800-luvun alussa kuin koko Australiaan.

Ilman suurempia ennako-odotuksia aloitin työni Launcestonissa tammikuussa 2017.

Tasmanian osavaltion toiseksi suurin kaupunki Launceston on yksi Australian vanhimmista kaupungeista (perustettu 1806). Tasmaniaa kuvaillaan usein Australiaksi pienoiskoossa, sillä saarelta löytyy sademetsiä, vuoria, jokia, järviä, hietikoita, rantoja, koralleja ja havumetsää, lähes kaikkea mitä Australian mantereeltakin. Upea luonto ja puhdas ilma ovat ehdottomasti saaren parhainta antia. Talvikausi (kesä-elokuu) on Tasmaniassa usein viileä ja sateinen. Toki kuivempiakin jaksoja talveen mahtuu.

Tasmaniassa on neljä vuodenaikaa, mutta ne eivät ole Suomeen verrattuna yhtä jyrkkiä – talviöinä voi olla muutama pakkasaste. Tuuli puhaltaa kuitenkin toisinaan Etelänavalta vähintään raikkaasti. Minua huvitti tai enemmänkin hirvitti katsoa lapsia odottamassa koulubussia talvikuukausina, pahimmillaan t-paidassa ja shortseissa jopa parissa pakkasasteessa. Asunnot ovat yleensä heikosti eristettyjä, koleina talvipäivinä sisällä tuli pukeutua lämpimästi.

Ironista on, että minä suomalaisena kylmään tottuneena, olin toinen liikuntarakennuksen lehtoreista, joka piti lämpöpatteria päällä toimistossaan. En ikinä unohda sitä näkyä, kun menin eräänä koleana talviaamuna kysymään jotain kollegaltani, joka istui kylmässä toimistossaan piposyväälle päähän vedettynä, toppatakki päällä, höyryävä teemuki hyppysissään ja shortsit jalassa.

Mieleen on myös jäänyt erikoinen elokuinen työmatka. Aamulla yliopistolle ajellessani huomasin poliisin viittoilevan tien laidassa. Muita autoja ei näkynyt, hiljensin vauhtia

ja kohta huomasi tiellä valtavan merinorsun. Launcestonin halki virtaava Tamar-joki laskee mereen saaren pohjoispuolella. Ei ole kuulemma tavatonta, että nämä suuret merinisäkkäät erehtyvät joskus suunnasta ja kulkeutuvat sisämaahan. Luonto on todellakin lähellä Tasmaniassa.

Tehtävä Tasmaniassa: opettaa pedagogiikkaa ja psykologiaa

Tasmanian yliopisto toimii neljässä toimipisteessä, joista kolme on Tasmaniassa ja yksi Sydneyssä. Hallinto on Hobartissa, Tasmanian pääkaupungissa. Liikunnan- ja terveystieteiden opettajakoulutus on sijoitettu Launcestoniin. Liikunnanopettajakoulutus poikkeaa melkoisesti suomalaisesta koulutuksesta, sillä jokainen opettajanurasta haaveileva nuori voi hakeutua koulutukseen ilman pääsykokeita. Aiempi koulutus ja menestys vaikuttaa hiukan, mutta käytännössä kaikki maksukykyiset opiskelijat ovat tervetulleita.

Opinnot ovat maksullisia, mutta osavaltio takaa jokaiselle mahdollisuuden opiskella. Laina maksetaan takaisin valmistumisen jälkeen, mutta vasta kun palkkatyö löytyy. Järjestelmän voisi sanoa olevan jonkinlainen amerikkalaisen ja suomalaisen yliopiston välimuoto. Huonona puoleena on se, että osa opiskelijoista ei todellakaan ollut opettaja-ainesta. Tyyli voi olla vapaa, mutta tietty jämäptiys ja ryhdikkyys ovat hyväksi opettajan ammatissa.

Työnkuvaani kuului ensisijaisesti liikuntapedagogiikan ja -psykologian kurssien sisältöjen laatiminen ja opettaminen sekä tutkimus. Hallinnollisia tehtäviä ei aluksi juurikaan sysätty, sillä uudessa työssä oli riittävästi opetelemista ilman niitäkin. Opiskelijat olivat tulevia terveystiedon- ja liikunnanopettajia sekä fysioterapeutteja. Ensimmäiselle liikuntapsykologian kurssilleni osallistui noin sata opiskelijaa, sillä edellisenä vuonna kurssia ei oltu järjestetty. Kurssirakenne vastasi suomalaista järjestelmää, sisältäen luentoja ja harjoituksia. Luentoja kannustettiin pitämään online-luentoina, sillä useimmat opiskelijat tekivät töitä opintojen ohessa.

Suurin ero suomalaisen ja australialaisen yliopiston välillä on se, että kurssisisältö pilkuntarkkoine arviointikriteereineen ja tehtävineen piti olla opiskelijoiden saatavilla jo hyvissä ajoin ennen kurssia. Hyvä tavoite, mutta monesti opiskelijat katsoivat kurssin alussa pakolliset arviointiin vaikuttavat tehtävät (assessment tasks) ja jättivät kaiken muun, sekä luennot että harjoitukset väliin. Poissaoloja ei voinut ottaa huomioon mitenkään arvioinnissa, jos sitä ei ollut kirjannut lähes raamatullisessa asemassa olevaan "unit outlineen." Tästä viisastuneena lisäsin tuon virkkeen seuraavana vuonna kurssikuvaukseen. Lukuvuosi meni aina kalenterivuoden mukaan: syyslukukausi helmikuun lopusta toukokuun loppuun ja kevätlukukausi heinäkuun lopusta lokakuun loppuun.

"Liian hyviä arvosanoja"

Työ ei sinällään poikennut suomalaisesta yliopisto-opetuksesta. Brittiläisen perinteen mukainen hillitön byrokratia sai välillä puremaan hammasta, mutta kaikesta selvisin ystävällisten kollegoideni avustuksella. Ensimmäisen lukukauden jälkeen sain moitteita, koska annoin

Cataract Gorge Reserven ulkoilualue Launcestonissa.

Kuva: Arto Gråsten

liian hyviä kurssi-arvosanoja opiskelijoille. Kollegat neuvovat minua noudattamaan Gaussin käyrää, niin säästyisin ikäviltä jälkipuheilta. Tämä osoittautui hyväksi neuvoksi, mutta sai minut miettimään vakavasti arvioinnin mielekkyyttä. Australialainen yliopistokoulutus nojaa voimakkaasti brittiperinteisiin, jossa arvosanoilla on suuri rooli. Suomalaisen opettajakoulutuksen käyneenä arvosanojen ylistys oli minulle vaikea pala nieltäväksi, mutta turha oli yrittää taistella tuulimyllyjä vastaan. Maassa maan tavalla, kuten sanonta kuuluu.

Liikunnan- ja terveystiedonopettajakoulutuksessa meitä oli viisi lehtoria: itseni lisäksi kolme paljasjalkaista tasmanialaista ja yksi jenkki. Lisäksi teimme paljon yhteistyötä terveystieteiden tiedekunnan kanssa. Liikunnanopetustilat eivät vastanneet 2000-luvun vaatimuksia. Käytössä oli yksi tila, joka näytti samalta kuin suomalainen liikuntasali 1970-luvulla. Minulle kerrottiin jo ensimmäisen lukukauden alussa, että salivuoroja oli lähes toivotonta yrittää saada. Tämä oli outoa, mutta jotenkin sain omat kurssini järjestettyä niin, että opetus onnistui ilman liikuntasaliakin. Lähivuosina tiedekunta on tosin saamassa uudet liikunnanopetustilat paikallisen University of Tasmania Stadiumin yhteyteen rakennettavalle kampukselle.

Tutustuessani kouluihin opetusharjoittelijoiden kanssa tuli selväksi, että australialaiset ovat ulkoliikuntakansaa. Koulujen salit olivat melko heikosti varusteltuja suomalaisiin verrattuna. Lisäksi koululiikunta sisälsi paljon ulkoliikuntaa, pallopelejä ja leikkejä, esimerkiksi krikettiä ja "footya" eli australialainen jalkapalloa ilman kontakteja. Ainakin Tasmaniassa lapset vaikuttivat melko liikunnallisilta eli ulkoilmaelämässä oli puolensa. Yleensäkin perheet tuntuivat viettävän paljon vapaa-aikaa ulkoharastuksissa, mikä tietenkin ilahdutti vierailevaa liikuntatutkijaa. Vaikka liikunta sisältyy Australian kansalliseen opetussuunnitelmaan, niin sen toteutus vaihtelee suuresti koko maassa. On jopa kouluja, joissa liikuntaa ei opeteta erillisenä oppiaineena.

Työkulttuurissa ja arjessa totutteleamista

Työtovereina australialaiset kollegani olivat avoimia ja sosiaalisia, mutta työkulttuuri poikkesi jonkin verran Suomessa totutusta. Perheellisenä yritin itse mennä aamulla aikaisin töihin, jotta ehdin viettää iltapäivällä aikaa lapsen kanssa. Työtoverini saapuivat usein töihin kymmenen maissa, mutta olivat sitten vastaavasti iltapäivästä pitempään. Työaikoja ei yliopistossa sen ihmeemmin seurattu, kunhan työt hoituivat mallikkaasti.

Lapsiperheille, erityisesti alle kouluikäisten lasten vanhemmille, Australia osoittautui haasteelliseksi. Päivähoito on yksityistä ja päivähoitomaksut ovat tähtitieteellisiä. Meidän perheen kohdalla, koska meillä oli työviisumit, ei pysyvää oleskelulupaa, osavaltio ei tarjonnut mitään tukea päivähoitoon. Meille lapsen kokopäivähoito olisi maksanut noin 90 dollaria päivässä, mikä pakotti järjestämään työt niin, että jompikumpi oli aina kotona. Tämä on hyvin yleistä Australiassa, emmekä sinänsä olleet poikkeus. Terveystieteiden hoito sen sijaan onnistui Suomen ja Australian välisen sopimuksen vuoksi kitkattomasti, ei tosin ilmaiseksi. Omavastuuosuudet klinikakäynnistä olivat lähes suomalaista yksityislääkäritasoa.

Vaikka yleisesti ottaen palkkataso on Australiassa jonkin verran korkeampi kuin Suomessa ja verotus hieman kevyempää, niin elinkustannukset korkeine vuokrineen, sähkölaskuineen ja ruokakuluineen pitävät huolen, että liikoja ei taskuun jää, varsinkaan työviisumilla maassa työskentelevälle. Yliopistojen palkat ovat ehkä hieman korkeampia kuin monella muulla alalla ja palkalla tulee kyllä toimeen, mutta toisaalta vierastyöläinen joutuu maksamaan tuloveroa huomattavasti enemmän kuin saa takaisin erilaisina yhteiskunnan palveluina. Tämä ei kailta osin ole reilua vierastyöläisiä kohtaan.

Opetusharjoittelun toteutus oudoksutti

Työssäni opetusharjoittelut olivat itselleni uusia kokemuksia. Aluksi oli vaikea käsittää sikäläistä tapaa kouluttaa liikunnanopettajia. Opetin liikuntapedagogiikkaa toisen lukuvuoden opiskelijoille, joiden ensimmäinen varsinainen kouluharjoittelu kuului minun kurssini sisältöön. Opiskelijoiden tehtävänä oli suunnitella ja toteuttaa kolme liikuntatuntia motorisiin taitoihin liittyen. Opetus tapahtui paikallisessa noin 500 oppilaan alakoulussa yhtenä päivänä viikossa kolmen viikon ajan. Opiskelijat oli jaettu kahteen ryhmään, aamu- ja iltapäiväryhmiin. Kummassakin vuorossa, opiskelijat työskentelivät pareittain, toinen opetti ja toinen avusti. Kolmen vartin päästä vaihtui roolit ja ryhmä.

Koululuokat vastaavasti siirtyivät lennossa opettajaharjoittelijalta toiselle, jokaisen tunnin aikana noin kymmenen oppilasryhmää oli toimitaan eri opetuspisteissä, ulkona ja sisällä. Kunkin luokan varsinaiset opettajat valvoivat tunteja ja antoivat kykyjensä mukaan palautetta opettajaopiskelijoille. Minun tehtäväni oli ohjata tuntien

Vaikka usein Suomessa puhutaan kansainvälisestä kokemuksesta, sitä ei todellisuudessa aina arvosteta. Joskus se voi olla jopa taakka.

suunnittelua ja tarvittaessa antaa tukea opetustilanteissa. On sanomattakin selvää, että henkilökohdainen palaute opiskelijoille oli hyvin ylläilyksiä, kun kymmenen opetusryhmää operoi samaan aikaan. Täytyy sanoa, että ikävä tuli omia harjoitteluajoja suomalaisessa opettajakoulutuksessa, jolloin pidettiin ja seurattiin kukin vuorolleen silmä kovana omia ja toisten opiskelijoiden tunteja. Opetushar-

joittelua olisin halunnut viedä Tasmaniassa ammattimaisempaan suuntaan, mutta mielipiteilläni ei juuri ollut merkitystä. Näin on tehty ja tullaan luultavasti aina tekemään, joten tyydyin vain hoitamaan oman osuuteni mahdollisimman hyvin.

Tasmaniaan vai Suomeen?

Kolmen vuoden työsopimuksen lähestyessä loppuaan minun ja perheeni oli päätettävä, jäämmekö Tasmaniaan vai katsommeko muita vaihtoehtoja. Kolmessa vuodessa oli ennättänyt muodostua laaja ystäväpiiri ja viihdyimme kaupungissa, joten palaaminen Suomeen ei ollut itsestään selvää. Lopulta asiaa pohdittuamme pysyvän oleskelun saamishaasteet saivat palaamaan. Lupa olisi ollut yliopiston sponsoroimana mahdollista saada, mutta sen jälkeen olisimme olleet sananmukaisesti vankina Tasmaniassa.

Jälkeenpäin on helppo sanoa, että päätös oli oikea, sillä maailmanlaajuinen pandemia on kurittanut australialaisia yliopistoja isolla kädellä. Vaikka olisimme jääneet Tasmaniaan, ei ole kirkossa kuulutettu, että työpaikkani yliopistolla olisi säilynyt. Täytyy myös sanoa, että palaaminen Suomeen oli jonkinlainen kulttuurishokki. Ensiksi, oman alani työtilanne ei kolmessa vuodessa ollut juuri parantunut. Vaikka usein Suomessa puhutaan kansainvälisestä kokemuksesta, sitä ei todellisuudessa aina arvosteta. Joskus se voi olla jopa taakka, jonka syitä voi vain arvailla. Ja suomalaisten sosiaalinen jäykkyys ja jossain määrin negatiivinen ilmapiiri tuntuivat hämmäntäviltiltä. Australialaiset ovat avoimia ja sosiaalisia, siellä ei ole outoa jutella tuntemattomalle bussipysäkillä, eikä australialainen yleensä ole yhtä sanaton kuin suomalainen hississä.

Ammatillisesti reissusta jäi paljon taskuun, mistä voin jatkossa ammentaa tuleviin työtehtäviini, olivatpa ne sitten Suomessa tai ulkomailla. Kaiken kaikkiaan, olen perheeni kanssa ollut erittäin iloinen ja tyytyväinen, että päädyimme juuri Tasmaniaan. Asuminen tuolla historiallisella vankisaarella oli unohtumaton kokemus, puhumattakaan monista ystävistämme, joihin tuona aikana ehdimme tustua. Edesmennyttä Jörn Donneria mukaillen voi hyvällä syyllä sanoa, että matkustaminen kannattaa aina.

ARTO GRÄSTÉN FT, KM

liikunnan- ja terveystiedon lehtori
Tasmanian yliopisto 2017–2019.
tutkijatohtori, Jyväskylän yliopisto
liikuntatieteellinen tiedekunta
agrasten@jyu.fi